

**AKSARAY, NEVŞEHİR, NİĞDE İLLERİ
1994 YÜZEY ARAŞTIRMALARI**

*Sevil GÜLÇUR**

Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri 1994 YüzeY Araştırmaları, Prof. Dr. Ufuk Esin'in araştırma başkanlığını üstlendiği Aşıklı Höyük/Aksaray Projesi¹ kapsamında birbirinden bağımsız iki çalışma grubu tarafından gerçekleştirilmiştir².

Roma (La Sapienza) Üniversitesi-Aşıklı Höyük ortak yüzeY araştırmasında Roma Üniversitesi Tarih Arkeoloji ve Antropoloji Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. E. Equini-Schneider baş-

* Doç. Dr. Sevil Gülçur. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Prehistorya Anabilim Dalı.

1 Aşıklı Höyük için bkz. U. Esin, «Aşıklı Höyük (Kızılıkaya-Aksaray) Kurtarma Kazısı 1989», *Türk Arkeoloji Dergisi* XXIX, 1991, 1-34; «1990 Aşıklı Höyük Kazısı (Kızılıkaya Köyü-Aksaray İli)», *XIII. Kazı Sonuçları Toplantısı I*. Ankara, 1992, 131-153; «1991 Aşıklı Höyük Kazısı (Aksaray İli Kızılıkaya Köyü Kurtarma Kazısı)», *XIV. Kazı Sonuçları Toplantısı I*, Ankara, 1993, 131-146; «Akeramik Neolitik Evrede Aşıklı Höyük», *XI. Türk Tarih Kongresi*, Ankara, 1994, 29-38, levha 9-17; «1992 Aşıklı Höyük (Kızılıkaya-Aksaray) Kurtarma Kazısı», *XV. Kazı Sonuçları Toplantısı I*, Ankara, 1994, 77-95; «Early Copper Metallurgy at the Pre-Pottery Site of Aşıklı», Halet Çambel için *Prehistorya Yazıları*, İstanbul, 1995, 61-77; U. Esin-S. Harmankaya, «Aşıklı Höyük : Akeramik Neolitik Evrede Yeni Bir Kültür Modeli», *Arkeoloji ve Sanat* 54-55/1992, 2-12; U. Esin et. al., «Salvage Excavations at the Pre-Pottery Site of Aşıklı Höyük in Central Anatolia», *Anatolica* XVII, 1991, 123-174; I. Tood, *The Prehistory of Central Anatolia I : The Neolithic Period*, Göteborg, 1980.

2 S. Gülçur, «Aksaray, Niğde ve Nevşehir İlleri 1993 YüzeY Araştırması», *XI. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 1995a, 191-213; «Some Unknown Aspects of Western Cappadocia», Halet Çambel için *Prehistorya Yazıları*, İstanbul, 1995b, 149-173; «Western Cappadocia. Distribution of Mounds and Flat-Settlements», *Habitat II. Çağlarboyu Anadolu'da Konut Bildiri Özetleri*, İstanbul, 1996, 11-12.

kanlığında 5 kişilik bir İtalyan uzmanlar ekibi, önce Helvadere/Nora antik kenti belgeleme çalışmalarına ağırlık vermişler, ardından da bölgede bulunan antik/eski yol güzergâhlarını taramaya devam etmişlerdir. Araştırmaların 01-04.08.1994 tarihlerine rastlayan son dört gününde Aşıklı Höyük ekibi adına Dr. Sevil Gülçur ve Binnur Musaoğlu (yardımcı öğrenci) bu ekibe katılarak ortak çalışmaların ikincisi gerçekleştirilmiştir³. Ortak çalışmada sırasıyla Helvadere-İncesu bölgesi, Gülağaç-Gülpınar çevresi ve Alayköy-Kiledere-Suvermez-Kuyulutatlar antik/eski yol güzergâhları taranarak 2 höyük, 10 tumulus ve çok sayıda antik/eski yol parçası belgelenmiştir (Harita 1).

«Anadolu Envanteri» çalışmalarının bir uzantısı niteliğinde yönlendirilen Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri Yüzey Araştırması'nda ise Mehmet Yıldız (Bakanlık Temsilcisi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi Sanat Tarihi Uzmanı)⁴, Dr. Sevil Gülçur (arazi başkanı) ve Binnur Musaoğlu'ndan (yardımcı öğrenci) oluşan bir ekiple Aksaray İli sınırları içinde Aşıklı Höyük yakın çevresi, Mamasun Barajı kıyısı Doğanarla-Boyalık Tepe arası, Çatalsu/Apsarı-Gökçe/Saratlı üçgeni, Aksaray-Nevşehir yolu ve Demirci yakın çevresi (6-13 Temmuz 1994) araştırılmıştır. Bu araştırmalar sonucu 2 höyük, 4 prehistorik düz yerleşme, 7 tumulus, 9 ören yeri, 1 kilise, 1 yazıt, 1 olası yontu, 1 kutsal alan ve 4 antik/eski yol kalıntısı olmak üzere toplam 30 buluntu alanı belgelenmiş, günümüz yerleşmelerinden Demirci ve Yalnızceviz ise korunması gerekli taşınmazları nedeniyle işaretlenmiştir (Harita 2).

Roma Üniversitesi-Aşıklı Höyük 1994 Ortak Yüzey Araştırması

Helvadere-İncesu Bölgesi

Küçük Arap Tepesi (R33/7)

Bölgede yapılan çalışmalar 1993 yılı eksiklerini tamamlamaya yöneliktir. Bu bağlamda, geçen yıl adı belirlenip yeri buluna-

3 Gülçur 1994: 194; 1996: 154 vd.

4 Olumlu katkılarından dolayı sayın Mehmet Yıldız'a içten teşekkürü borç bilirim.

mayan, Küçük Arap Tepesi (R33/7) belgelenmiştir. Konik görünümlü tepe, Boztoprak Ovası doğusunda, İncesu Çiftliği'nden batıya dönen toprak yolu kuzeyinde tarım arazisi içindedir. Tepenin olası eski bir yerleşme alanı üzerine yığılmış, Demir Çağı'na tarihlenen bir tumulus olduğu düşünülmektedir. Küçük Arap Tepesi'nin ortası deşili zirve düzlüğü kenarında birbirine paralel taş sıraları izlenmekte, kuzeybatı yamacında ise definecilerin açtığı derin bir yarma bulunmaktadır.

Gülağaç-Gülpınar Çevresi

Kültepe (P33/40), Gülağaç göleti kuzeyi Tumulus 1-2 (P34/32-33)

Günümüz Gülağaç ve Gülpınar yerleşmeleri güneybatı-kuzeydoğu yönünde Aksaray-Nevşehir asfaltına kavuşan önemli bir yol üzerinde, Karasu ve çeşitli kaynaklar tarafından sulanan bereketli ovada kurulmuştur. Bölgenin en büyük höyüklerinden Kültepe (P33/40), bu ovanın güneyine yerleşmiştir.

Gülağaç kasabası kuzeyinde, Karasu'nun yan kollarından biri üzerinde oluşturulan bir gölet yer almaktadır. Göletin kuzey yakasında uzanan, hafif engebeli, alçak kayalık arazide iki tumulus (P34/32-33) saptanmıştır. Birbirinden ± 15 m uzaklıktaki her iki tumulusun taban çevresi ± 30 m kadardır. Yerel, volkanik kökenli, irili ufaklı taşlardan oluşan alçak tepelerin yığılması sırasında, kayalık üzerinde bulunan doğal çıkıntıların tumulusların taban çevresini oluşturacak şekilde kullanıldığı belirlenmiştir. Yığmaların her ikisi de deşilerek tahrip edilmiştir. Tumuluslar civarında tarihlemeye yardımcı hiç bir buluntuya rastlanmamıştır.

Alayköy-Kuyulutatlar Arası Antik/Eski Yol Güzergahları

Yazıhöyük (P35/01), Kiledere Höyüğü (P35/03), Yalvaç Camii Mevkii (P35/04) Kuyulutatlar tarla (P35/06), Kuyulutatlar kayalık (P35/07)

Melendiz Dağları doğu etekleri boyunca uzanan Alayköy-Kuyulutatlar arası bölge, bir yandan Derinkuyu-Kemerhisar-Niğde,

diğer yandan da Nenezi Dağı üzerinden Bekârlar-Gülağaç-Demirci bağlantısını sağlamaktadır.

Yazıhöyük ve Kiledere höyükleri, antik kaynaklarda belirtilen eski (Roma) yol güzergâhlarının belli başlı konaklama noktaları üzerinde yer alan⁵, bölge için büyük sayılabilecek, çanak çömlek buluntuları açısından İlk Tunç Çağları'ndan Demir Çağları sonuna kadar iskan gördükleri varsayılan çok katlı yerleşmelerdir (Şek. 1, 2).

Yalvaç Camii Mevkii (P35/04), Alayköy'ün \pm 3.5 km doğusunda, 6 adet olası yayvan tumulusun bir daire oluşturacak şekilde yerleştiği bir alandır. Bölge sakinlerinden edinilen bilgiye göre tumuluslardan daire çeperinin güneybatısında yer alan en büyüğü üzerinde yağmur duasına çıkılmaktadır. Bu tumulus da bir çok örnekte olduğu gibi defineciler tarafından deşilmiştir. Tumulusun üzerinde gri renkli, sert bir taştan işlenmiş, dikine yerleştirilmiş bir mimari aksam parçası bulunmaktadır. Halkanın güneydoğusuna yerleşmiş olanının içine açılı islami? mezar ise kutsal sayılmaktadır. Aynı tumulusun hemen yakınında, halkanın dışında eski bir lahit parçası bulunmaktadır.

Kuyulutatlar Köyü, Derinkuyu istikametinden Nenezi Dağı yönüne devam eden eski yol güzergâhı üzerinde kuruludur. Köyün batısında, Nenezi Dağı çıkışında yer alan tarlalarda (P35/06) ve bu yolun solunda yükselen kayalıklar üzerinde (P35/07) Geç Klasik dönemlere tarihlenebileceki ilginç çanak çömlek (Şek. 3) yoğunlukları izlenmiştir.

Taş Döşeli Antik/Eski Yollar

Alayköy-Kiledere (P35/05), Kiledere-Yazıhöyük (P35/02), Bozyaz (P34/34) yolları

5 Gülçür 1995a: 153; W. M. Ramsay, *The Historical Geography of Asia Minor*, Royal Geographical Society, Supplementary Papers IV, London, 1890, 27; İ. H. Konyalı, *Aksaray Tarihi* 1. Abideleri Ve Kitabeleri İle Niğde, İstanbul, 1974, 147; F. Hild, *Das Byzantinische Straßensystem in Kappadokien*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Phil.-Hist. Klasse, Denkschriften 131, Veröffentlichungen der Kommission für die Tabula Imperii Byzantini 2, Wien, 1977, 43; D. French, *Roman Roads and Milestones of Asia Minor* I. The Pilgrims Road, BAR Int. Ser. 105, Great Britain, 1981, Harita 2.

Alayköy-Kiledere yolu (P35/05), Alayköy'ün \pm 2 km kuzeydoğusunda, güneydoğu-kuzeybatı yönünde Kiledere höyüğü yanına kadar uzanmaktadır. Tarım arazisi içinde, günümüzde de tarla yolu olarak kullanılan yolun büyük bölümü son yıllarda ağır iş makineleri tarafından tahrip edilmiştir. Yol kaplaması Kiledere höyüğüne varmadan önce iyice genişleyerek, daha düzgün ve gösterişli taşlardan oluşmaktadır. Prof. Dr. E. Equini-Schneider'e göre bu özellik, yolun bir konaklama noktasına yaklaştığını göstermektedir.

Kiledere-Yazıhöyük yolu (P35/02), Alayköy üzerinden gelecek Kiledere Höyüğü önüne kadar uzanan yolun Yazıhöyük istikametindeki uzantısıdır. Kiledere köyü batısından geçen yol, aynı köyün içinden çıkan, daha dar ve döşemesi daha ufak taşlardan oluşan Bayatöreni yolu (Selçuklu/Osmanlı?) tarafından kesildikten sonra biraz kuzeyde, gene Kiledere Köyü yönünden gelen ikinci bir Roma yoluna bitişmektedir. Bugünkü ova yüzeyinde belirgin bir yükselti oluşturan her iki antik yolun yüzeyi, diğer Roma yolların da olduğu gibi, orta boyda ocak taşlarıyla kaplanmış, kenarlarına ise daha iri, dış yüzleri düzgün taşlar yerleştirilmiştir. Yazıhöyük yönünde tarla kazanmak veya yol açmak için köylüler veya resmi kuruluşlar tarafından sökülen yolun izleri, Suvermez yönünde, yeni stabilize yol boyunca izlenebilmektedir. Eski Yazıhöyük yolu, büyük bir olasılıkla Derinkuyu üzerinden Tyana/Kemerhisar'a inen Kaldırım ve Hacılar yoluyla Kuyulutatlar dolaylarında birleşerek, Bekârlar yönünde de devam etmektedir.

Gülpınar Köyü kuzey çıkışı doğusunda, Nevşehir yönünde açılan yeni toprak yol, Pınarbaşı Mevkii'nden biraz daha ileride, bölge sakinleri tarafından Bozyaz yolu (P34/34) olarak nitelenen taş döşeli antik yolu kesmektedir. Yaklaşık 2 km'lik bir parçası günümüze kadar bozulmadan ulaşabilmiş, 8 m genişliğinde yol kaplamasıyla Bozyaz yolu, bölgenin en görkemli kalıntılarında biridir (Res. 1).

Yüzey araştırmalarında saptanan Eski Anadolu ulaşım ve ticaret ağının en doğru ve vazgeçilemez belgeleri olan bütün yol kalıntıları ivedilikle Memleket Taşınmazları Envanteri'ne alınarak belgelenmelidir.

*Aksaray, Nevşehir, Niğde İlleri Yüzey Araştırması**Aşıklı Höyük yakın çevresi :*

İsak Tepesi (P33/44), Kumören Mevkii (P33/45), Kumören Kilisesi (P33/46), Kumören Sırtı (P33/47)

Yukarıda adı geçen bütün buluntu yerleri Aşıklı yerleşmesinden kolayca görülecek uzaklıkta, Melendiz yatağı doğu kıyısında yer almaktadır.

İsak Tepe (P33/44), üç tarafı sarp yüksek bir kayanın adıdır. Kuzeyden bakıldığında kayanın zirve düzlüğü üzerinden eteğe doğru, yelpazemsi biçimde giderek genişleyen toprak akıntısı dikkat çekicidir. Zirve düzlüğü üzerindeki toprak yığını üzerinden çanak çömlek (Şek. 4) ve obsidyen kırıkları toplanmıştır. Yamaç döküntüsü içinden zaman zaman küp parçaları çıktığı söylenmektedir. Kayalığın doğu yüzünde mezar olabilecek hücreler ve basamak şeklinde işlenmiş alanlar göze çarpmaktadır. İsak Tepe üzerindeki kalıntıların bir yerleşmeden çok, Demir Çağı'na? tarihlenen bir tumulusa ait olabileceği akla daha yakın gelmektedir.

Kızılkaya-Selime eski asfaltı çıkışı batısında uzanan Kumören Mevkii (P33/45) adlı arazi türü kayalık, Çanak Çömleksiz Neolitik Çağ'a tarihlenen bir obsidyen akıntısını içermektedir. Kumören Kilisesi (P33/46) ise obsidyen akıntısının izlendiği düzlüğün kuzey yamacı içine oyulmuş bir geç dönem kilisesidir.

Ahırlar adı verilen Kumören Sırtı (P33/47) kaya içi yerleşmesi ise bölgeye özgü, 20. yy'ın ilk yarısına kadar kullanım görmüş sivil mimari örneklerindedir.

Mamasun Barajı, Doğantarla-Boyalık Tepe arası

Saraylar Mevkii (P33/51), Sıtma Tepesi (P33/52)

Doğantarla-Boyalık Tepe arasını, eski Melendiz yatağını güneyden ve güneybatıdan sınırlayan sarp kayalıklar oluşturmaktadır.

Saraylar Mevkii (P33/51), Baraj gölünün güneybatısında uzanan, kırmızı renkli, yüksek kayalıkların arkasına rastlayan kesimde, 20. yy'la kadar iskân görmüş, bölgeye özgü, kayalara oyulmuş ilginç ve oldukça iyi korunmuş sivil ve dini mimari örneklerini (Res. 3) yansıtan bir ören yeridir.

Sıtma Tepesi (P33/52, Res. 4), Saraylar Mevkiinin biraz ilerisinde, bölge sakinlerinin eski göç yolunun Melendiz'i aştığını vurguladıkları yaylan yeri kenarında yükselmektedir. Karşı kıyıda bakıldığında, kuzey yamacını kaplayan yaygın toprak akıntısı ve zirvedeki höyüğümsü yığmayla İsak Tepe'yi çağrıştırmaktadır. Kuzey eteği boyunca, kiklopik deneyecek büyüklükte kayalardan oluşan bir destek duvarı göze çarpmaktadır. Çevresinden çok az sayıda geç dönem çanak çömleği ve obsidyen kırıkları izlenen bu buluntu alanının da olası bir Demir Çağı tumulusunu içerebileceği düşünülmektedir.

Çatalsu/Apsarı-Gökçe/Saratlı üçgeni :

Güvercinkayası Höyüğü (P33/54), Malayır Tumulusu (P33/55)

Aksaray-Nevşehir ana ulaşım arteri güneyinde yer alan bölge, kuzeydoğu-güneybatı yönünde Melendiz vadisine açılan, dar uzun bir vadiyi ve Melendiz kıyısındaki kayalıkları kapsamaktadır.

Güvercinkayası (P33/54, Res. 5), Çatalsu/Apsarı köyü \pm 1 km güneybatısında, eski Melendiz vadisi kenarında, sarp bir kayalıktır. Taşkın zamanlarında baraj gölü içinde ufak bir ada olarak kalan yükselti her yaz, suların alçalmasıyla yeniden karaya bağlanmaktadır. Kayalığın üzerinde, zirve düzlüğünü kaplayan yayvan bir höyük ve höyüğün devamı niteliğinde, teraslar boyunca, yayılan, bir veya iki tabakalı prehistorik bir yerleşme bulunmaktadır. Yerleşmenin önemli bir bölümünün su erozyonu nedeniyle aktığı, üst yamaç boyunca izlenen ocak taşından temel kalıntıları (Res. 6) ve eteklere doğru çoğalan moloz akıntıdan anlaşılabilir. Yerleşme alanı boyunca Doğu Anadolu Karaz malları benzeri siyah-kırmızı açkılı, Geç Obeyd/Erken Uruk tarzlı malları benzeri çanak çömlek örnekleri (Şek. 5-6), işlenmiş obsidyen

ve öğütme taşı parçaları buluntu alanının önemini vurgulayacak yoğunluk ve niteliktedir.

Malayır Tumulus'u (P33/55, Res. 7), Gökçe köyü arazisinde, Güvercinkayası ve Sıtma Tepesi yanından Aksaray yönünde devam eden göç yolu üzerinde konulanmıştır. Yakın bir geçmişte güneybatı terasına açılan bir galeriyle soyulmak istenen bu görkemli mezar anıtının konumu, tumulusların yollarla olan bağlantısını vurgulamaktadır. Üzeri yoğun taşlı tumulusun çevresinde, Demir Çağları'na tarihlenebilecek çanak çömlek (Şek. 7) yanısıra bazı öğütme taşı parçaları bulunmuştur.

Aksaray-Nevşehir Yolu Çevresi :

Çuğünözü Tepesi (P33/48); Yalnızceviz (P33/56), Acıyer (P33/57); Annaç Öreni (P33/58); Baş Ören (P33/59); Sırçantepe (O33/2), Dikilitaş (O33/3)

Taranan alan, Aksaray il merkezi \pm 10 km kuzeydoğusundan, Gücünkaya sapağı dolaylarından başlayarak Tepesidelik Han harabesi kuzeyine, Bebek Köyü'ne kadar uzanan bölgeyi kapsamaktadır.

Çuğünözü Tepesi/Tumulusu (P33/48), Aksaray-Niğde ana şosesi güneyinde, Gücünkaya sapağı batısında uzanan iki tarafı kayalık vadinin kuzey girişindedir. Tarım arazisi içinde alçak bir seki üzerinde yer alan ufak tepe, zirveden tabana doğru açılan, derin bir çukur yardımıyla soyulmak istenmiştir. Çukur kesidinde, düzenli bir şekilde kat kat yığılmış taş dolgu açıkça görülmektedir. Çukurdan atılan toprak içinde başta İlk Tunç Çağı'na tarihlenebilecek, el yapımı, kırmızı astarlı açkılı yapımlar olmak üzere çeşitli türde çanak çömlek parçaları toplanmıştır. Çanak çömlek yoğunluğu tumulusun dağıtılan eski bir yerleşmenin üzerine kurulduğu izlenimi bırakmaktadır. Tumulusun taban çeperi boyunca, Sıtma Tepesi örneği benzeri, iri taşlardan bir destek duvarı göze çarpmaktadır.

Ağzıkarahan Kasabası, Akeramik Neolitik Çağ'dan Selçuklular Dönemi'ne kadar uzanan değişik türde ve konumda yerleşme

alanlarıyla, Aksaray bölgesinin en zengin ve ilginç köşelerinden biridir.

Acıyer (P33/57, Res. 8), Ağzıkarahan güneybatı girişinde, Havutlu Altı tabir edilen mevkiide, Gökpınar Deresi vadisi batı kıyısında, Aşıklı Höyük çağdaşı Akeramik Neolitik bir yamaç yerleşmedir. Yerleşmenin önemli bir bölümü, köye top sahası yapmak üzere kepçeyle dağıtılmıştır. Dağıtılan toprak içinde ve yamaç kesidinde Nur Balkan-Atlı tarafından yayınlanmak üzere incelenen, yoğun oranda obsidyen aletler (Şek. 8-10)⁶ ve hayvan kemikleri izlenmektedir. Top sahasının güneybatı köşesinde olası bir konuta ait, ocak taşlarından bir temel kalıntısı saptanmıştır. Alanı kepçeyle dağıtan yetkililer, temel kalıntısının bulunduğu alanda çok sayıda kemik bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Annaç Öreni (P33/58) Acıyer'in kuzeyinde, yolun karşı kıyısındaki kayalık arazide, Baş Ören (P33/59) ise Gökpınar Deresi üst terasına oturmuş bölgeye özgü geç dönem kalıntılarını içeren iki ayrı buluntu alanıdır. Baş Ören'in üzerinde yer aldığı kayalık teras altında, bir yer altı şehrinin varlığından söz edilmektedir.

Vadi tabanına yakın konumdaki prehistorik Acıyer'e karşın, protohistorik dönemleri yansıtan çok tabakalı Durmuşunoğlu Tepesi ve Ağzıkarahan Kervansarayını da dahil olmak üzere geç dönem ören yerlerinin plato üzerinde konuşlanması ilgi çekicidir.

Aksaray-Nevşehir şosesi kuzeyinde kurulu Yalnızceviz Köyü (P33/56) bazı kemerli ve say içi mimari örnekleriyle dikkati çekmiştir.

Sırçan Tepe (O33/2), Tepesidelikhan kuzeyinde, Bebek Köyü arazisi içinde, eski bir krater ağzı olduğu sanılan⁷ ovanın güneybatısını sınırlayan Kılavuz Tepe'nin eteğinde, Geçit Deresi alt se-

6 Aksaray, Nevşehir, Niğde Yüzey Araştırması taş aletleri (bkz. Şekil 9-10) Doç. Dr. Nur Balkan-Atlı tarafından incelenerek yayına hazırlanmaktadır : Nur Balkan-Atlı, *The Aceramic Neolithic of Central Anatolia : Recent Finds in the Chipped Stone Industry*, G. Arsebük, M. S. Mellink ve W. Schirmer (eds.), *Festschrift für Halet Çambel* içinde. Yüzey araştırmalarımıza bilimsel katkılarından dolayı kendilerine teşekkürü borç bilirim.

7 Prof. Dr. İlhan Kayan'la yerinde inceleme.

kisine yerleşmiş, ufak boyutlu, yayvan bir höyüktür. Tepesinde eski bir mezarlığın yer aldığı söylenen höyüğün üzerinden azımsanmayacak yoğunlukta, Akeramik Neolitik Dönem'e tarihlenen işlenmiş obsidyen örnekleri (Şek. 11) ve Kalkolitik/İlk Tunç Çağlarına tarihlenebilecek az sayıda çanak çömlek kırıkları toplanmıştır.

Gene Bebek Köyü arazisi içinde bulunan Deliktaş Tepe'nin moloz akıntılı eteğinde siyah renkli, parlak görümlü kaya parçaları dikkat çekmektedir. Kaya parçalarının yayıldığı alanın kuzey noktasında, diğerlerinden daha büyük, köy sakinlerinin Dikilitaş (O33/3) adını verdiği bir taş bulunmaktadır. Bebekleri ölmüş, yeni, sağlıklı bir bebek isteyen kadınların adak yeri olarak kutsadıkları bu taşın, olası bir menhir alanından günümüze ulaşabilen son kalıntı olduğu düşünülebilir.

Bebek Köyü çevresindeki her tepenin üzerinde de mezar tepeleri niteliğinde, kutsal sayılan yığmalar olduğu söylenmektedir.

4. Demirci Yakın Çevresi :

Demirci (P34/19), Büyük Deller (Deliler) Öreni (P34/21), Büyük Deller (Deliler) Tumulusu (P34/22), Küçük Deller (Deliler) Tumulusu (P34/23), Zindanlık Tepe Tumulusu (P24/24), İki Tepe Etek (P34/25), Arslankayası (P34/26), Ağapınar (Akpinar) Yazıtı (P34/27), Oluklunun Kaya (P34/28), Höyük Mevkii (P39/29), Yazır Öreni (P34/30), Gökdeş Öreni (P34/31)

Antik/eski yol kavşaklarından biri üzerinde bulunan Demirci kasabası (P34/19) bölgeye özgü köy mimarisi, yakın çevresi ise tarih öncesi yerleşmeler, tumuluslar ve ören yerleriyle dikkat çekmektedir.

Oluklunun Kaya (P34/28), Demirci'nin hemen güneydoğusunda, Karasu'nun kuzeye yönelmeden önce üzere oluşturduğu dar kıvrımı kuzeyden sınırlayan yükseltinin adıdır. Günümüzde tarım arazisi olarak kullanılan kayalığın üzerinde bir zamanlar, Güvercinkayasası benzeri yayvan bir höyüğün yer aldığı çok sayıda siyah/kırmızı açkılı çanak çömlek, işlenmiş obsidyen ve öğütme taşlarından anlaşılmaktadır. Kayalığın köye bakan korunaklı ya-

macında izlenen ocak taşından temel kalıntıları ve kerpiç döküntü bu savi desteklemektedir. Kalkolitik Çağa tarihlendiği sanılan bu yerleşme de erozyon nedeniyle giderek yok olmaktadır.

Üzerlerinde birer mezar yığıması bulunan Zindanlık Tepe (P34/24, Res. 2), Büyük Deller (P34/22) ve Küçük Deller (P34/23) tepeleri kuzey/güney, Demirci-Akmezar ve doğu/batı Mamasun-Demirci-Gülpınar ve Bekarlar yönlerinde uzanan yolların kavşak noktasını belirlemektedir. Büyük Deller Tepesi (P34/21) ve İki Tepe (P34/25) eteğinde ise yakın dönemlere kadar iskân edildiği sanılan birer ören yeri bulunmaktadır. Melendiz'e kavuşmak üzere batıya doğru uzanan Karasu vadisi girişinde Değirmen Mevkii Höyüğü/Tumulusu (P39/29), Göbekli Tepe eteklerinde Gökdoğ (P34/31), Uzun kaya sırtlarında ise Yazır örenleri (P34/30) araştırılmayı beklemektedir.

Küçük Deller tepesi kuzeyinde bulunan taş ocağı yakınlarındaki, bir zamanlar iki tane olduğu söylenen Rumca kaleme alınmış, taşra işi, Ağapınar (P34/27) kaynağı yazıtlarından ancak birisi günümüze kadar ulaşabilmiştir.

Taş Döşeli Antik/Eski Yollar

Çuğunözü Mevkii (P33/49) taş döşeli yol kalıntısı, bugünkü Aksaray-Nevşehir ana şosesinin güneyinde, Mehmetlikaya ile Kızılkaya-Güzelyurt sapağı arasında kalan bölgededir. Çuğunözü Tepesi kuzeyinde uzanan düzlük, ± 2 km uzunluğundaki yol kalıntısının en iyi gözlenebildiği alandır. Aynı yolun devamı Aksaray-Gücünkaya yolu karşı kıyısında Sarıyazı üzerinden, Taşlıbelen sırtına doğru tırmanmaktadır.

Taşlı Belen (P33/50) yol kalıntısı, Sarıyazı üzerinden gelen Roma yolunun Gökçe/Mamasun'a doğru inmek üzere, Taşlı Belen sırtını KB/GD yönünde tırmandığı kısımdır. Aksaray-Gücünkaya yolundan bakıldığında yol güzergahı, çalılık bir tarla çeperi/tırman niteliğinde algılanmaktadır. Bölgede saptanan taş döşeli yol kalıntılarının en iyi durumda olanlarından biridir.

Boklucıgıl (P33/53) yolu, Çatalsu/Apsarı köyü kuzeybatısında, Mamasun Barajı gölü taşkın alanı içerisinde yer almaktadır.

Su seviyesinin gerilediği yaz aylarında, 2 ayrı bölümde yeniden ortaya çıkmaktadır.

Karabayırın İçi (P34/20) yolu Demirci'yi GB/KD yönlerinde Akmezar'a bağlayan antik/eski güzergâhı üzerindedir. Ancak kenar taşlarından bazıları görülebilen yolun büyük kısmı bahçelere çeper duvarı yapmak veya traktör yolu açmak amacıyla sökülerek dağıtılmıştır. Bu yol ayrıca Karabayır mevkiinde, Çuğunözü-Boklucıgül üzerinden B/D yönünden gelip Malakopea/Derinkuyu'ya inen antik Hacılar yoluyla kesişmektedir. Karabayırın İçi yolunun bir diğer ilginç yanı da üzerlerinde birer tumulus bulunan, B. Deller ve K. Deller tepelerinin arasında uzanmasıdır.

Çuğunözü, Sarıyazı/Taşlıbelen ve Boklucıgül yol kalıntıları büyük bir olasılıkla, Coleneia/Aksaray-Momoasson/Gökçe-Nazianzos/Bekârlar üzerinden Magida/Niğde-Tyana/Kemerhisar'a inen ana yolun, günümüze ulaşabilen parçalarıdır.

K A T A L O G

Çanak Çömlek Ana Mal Gurupları⁸

M1. Kalkolitik/İlk Tunç Çağı

El yapımı, bitkisel ve mineral katkı, yalın veya kırmızı astarlı, düzeltilmiş veya sert açkılı mallar. Dalgalı yüzeyler, basit dudaklar, memecik biçimi tutamaklar, gövde üzerinde ilmik veya ağızda dik çıkan kulplar, basit bezekler.

M2. İlk Tunç/Orta Tunç Çağı

El veya çark yapımı, mineral katkı, yalın veya kırmızı astarlı, açkılı mallar. Düzgün yüzeyli, basit dudaklı kapların yanısıra yonca ağızlılar, çeşitli tipte kulplar.

M3. Son Tunç/Demir Çağı

Çark yapımı, mineral katkı, yalın veya kırmızı astarlı, açkılı mallar. Gelişmiş dudaklar, çeşitli tipte kulplar, zengin çeşitlemeli kap türleri.

⁸ Ayrıca bkz. Gülçür 1994 : 195 vd.; 1995a: 157.

- M4. Demir Çağı
Çark yapımı, pürtüklü yüzeyli, kahverengi astarlı, açkılı mallar. Gelişmiş dudaklı, omurgalı kaplar.
- M5. Demir Çağı ve Sonrası
Çark yapımı, pürtüklü yüzeyli, yalın veya açık renk astarlı mallar. Çoğu gelişmiş dudaklı, çeşitli biçim ve boyutta mut-fak kapları, şişemsi kaplar ve amforalar.
- M6. Orta-Geç Tunç ?/Demir Çağı
Çark yapımı, inneral katkılı, boya bezekli mallar. Gelişmiş dudaklar, basit veya omurgalı gövdeli kaplar.
- M7. Demir Çağı ve Sonrası
El veya çark yapımı, mineral katkılı, kaba mallar. Çeşitli tür ve boyutta depo kapları.

Yazıhöyük (P35/01) (Şekil : 1)

1. M1; parlak kiremik, kaygan yüzeyli, parlak açkılı.
2. M5; kiremit, açkılı, içte çark izli.
3. M6; parlak pembemsi krem astar, ağızda çok parlak koyu şarabi boyalı.

Kiledere Höyük (P35/02) (Şekil : 2)

1. M1; kızıl kahve koyu lekeli, parlak açkılı.
2. M1; kahverengi, ağızda parmak baskı izli, açkılı.
3. M2; kızıl kahve astarlı, parlak açkılı.
4. M2; kızıl kahve astarlı, parlak açkılı, yonca ağız?.
5. M5; kirli bej, çark izli pürtüklü.

Kuyulutatlar tarla (P35/06) (Şekil : 3)

1. M5; ağızda krem üzerine koyu kırmızı çift astarlı, çok parlak açkılı.
2. M5; açık kahve, çapraz açkılı.
3. M5; koyu boz, metalik görünümlü açkılı.
4. M5; koyu boz, metalik görünümlü açkılı.

İsak Tepe (P33/44) (Şekil : 4)

1. M5; ağız kırmızı, gövde kaygan krem astarlı, parlak açkılı.
2. M5; koyu kırmızı kaygan astarlı, parlak açkılı.
3. M5; isli kiremit, dış düzletilmiş, iç çark izli.
4. M5; açık kiremit, dış düzletilmiş, iç çark izli.

Güvercinkayası (P33/54) (Şekil : 5)

1. M1; isli kiremit/kahverengi, dış tarazlı, iç düzletilmiş.
2. M1; açık kiremit, dış tarazlı, iç düzletilmiş.
3. M1; siyah, parlak açkılı.
4. M1; açık kahve/gri lekeli, açkılı.

Güvercinkayası (P33/54) (Şekil : 6)

1. M1; kiremit rengi, kabaca düzletilmiş süpürge izli.
2. M1; siyah, parlak açkılı, iri boğa başı betimlemeli tutamaklı.
3. M1; bozumsu siyah, parlak açkılı, oluk ve sokma bezekli.

Malayır Tumulusu (P33/55) (Şekil : 7)

1. M5; koyu kiremit, çark izli, açkılı.
2. M5; dış kırmızı astarlı hafif açkılı, iç kiremit rengi çark izli.
3. M5; kızıl kahve astarlı?, yol yol açkılı, içte çark izli.

Acıyer (P33/57) (Şekil : 8)

- 1-2. İki vurma düzlemli çekirdek.
3. Ok ucu.
- 4-5. Geometrik mikrolit.
7. Düzeltili dilgi.
8. Güdük dilgi.
9. Düzeltili dilgi.

Acıyer (P33/57) (Şekil : 9)

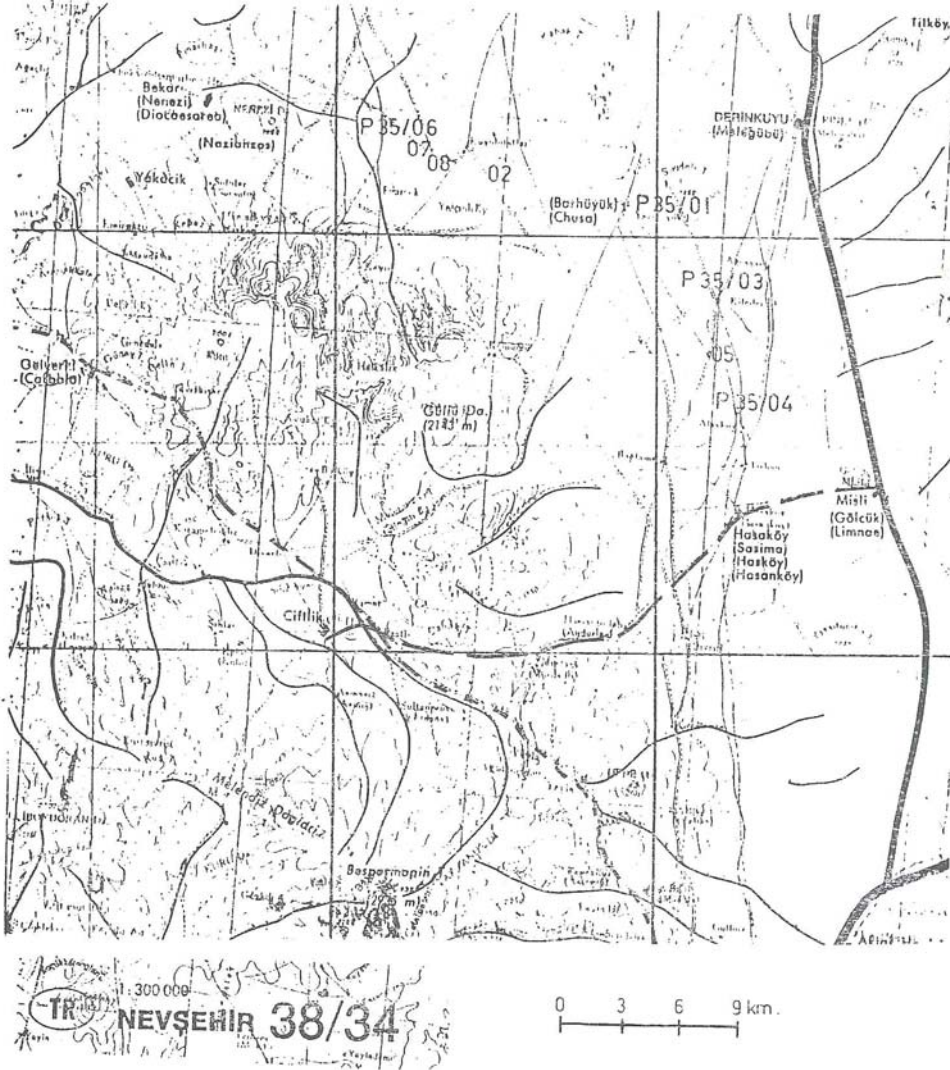
- 1-3. Uçlu dilgi.
- 4-6. Delici.
- 7-8. Kazıyıcı.
- 9. Kalem.
- 10-13. Kazıyıcı.

Sırçantepe (O33/2) (Şekil : 10)

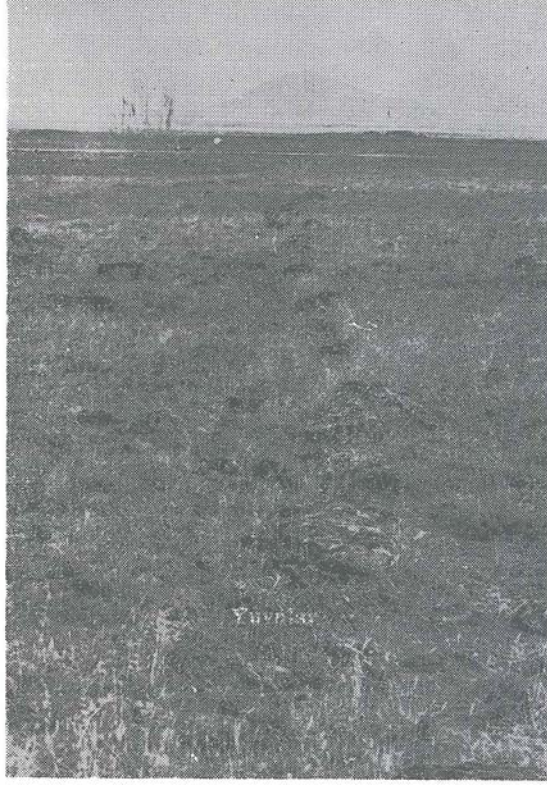
- 1-2, 11. Çekirdek.
- 3-4. Kazıyıcı.
- 5. Uçlu dilgi.
- 6-7. Ok ucu.
- 8. Dalmalı dilgi.
- 9. Kazıyıcı.
- 10. Düzeltili dilgi.

AKSARAY, NİĞDE, NEVŞEHİR İLLERİ 1994 YÜZEY ARAŞTIRMASI
BULUNTU YERLERİ

Kod No.	Buluntu Yeri Adı ve Türü
O33/02	Sırçan Tepe (höyük)
O33/03	Dikilitaş (menhir alanı ?)
P33/44	Isak Tepe (höyük/tumulus)
P33/45	Kumören Mevkii (esidyen yoğunluğu)
P33/46	Kumören Kilisesi (dini yapı)
P33/47	Kumören Sırtı (kaya yerleşmesi)
P33/48	Çuğunözü Tepesi (tumulus)
P33/49	Çuğunözü (antik/eski yol)
P33/50	Taşlıbelen (antik/eski yol)
P33/51	Saraylar Mevkii (kaya yerleşmesi)
P33/52	Sıtma Tepesi (tumulus)
P33/53	Boklucığı (antik/eski yol)
P33/54	Güvercinkayası (höyük)
P33/55	Malayır (tumulus)
P33/56	Yalnızceviz (sivil mimari)
P33/57	Acıyer (Akeramik Neolitik yerleşme)
P33/58	Annaç Öreni (tumulus ve kaya yerleşmesi)
P33/59	Başören (ören yeri)
P34/19	Demirci (sivil mimari)
P34/20	Karabayırın İçi (antik/eski yol)
P34/21	Büyük Deller (ören yeri)
P34/22	Büyük Deller (tumulus)
P34/23	Küçük Deller (tumulus)
P34/24	Zindanlık Tepe (kaya yerleşmesi)
P34/25	İki Tepe Mevkii (ören yeri)
P34/26	Arslankayası (clasi yontu)
P34/27	Ağapınar/Akpınar (Rumca kaynak yazıtı)
P34/28	Oluklunun Kaya (düz yerleşme)
P34/29	Höyük Mevkii (höyüktumulus)
P34/30	Yazır Öreni (ören yeri)
P34/31	Gökdeş Öreni (ören yeri)
P34/32	Gülağaç Göleti (tumulus I)
P34/33	Gülağaç Göleti (tumulus II)
P34/34	Bozyaz Yolu (antik/eski yol)
R33/07	Küçük Arap Tepesi (höyük/tumulus)
P35/01	Yazıhöyük (höyük)
P35/02	Derinkuyu-Kuyulutatlar (antik/eski yol)
P35/03	Kiledere (höyük)
P35/04	Yalvaç Camii Mevkii (ören yeri)
P35/05	Alayköyü-Kiledere (antik/eski yol)
P35/06	Kuyulututlur-Nenezi yolu tarla (çg. yoğunluğu)
P35/07	Kuyulututlur-Nenezi yolu kayalık (çg. yoğunluğu)
P35/08	Kuyulututlur-Nenezi (antik/eski yol)

Harita 1

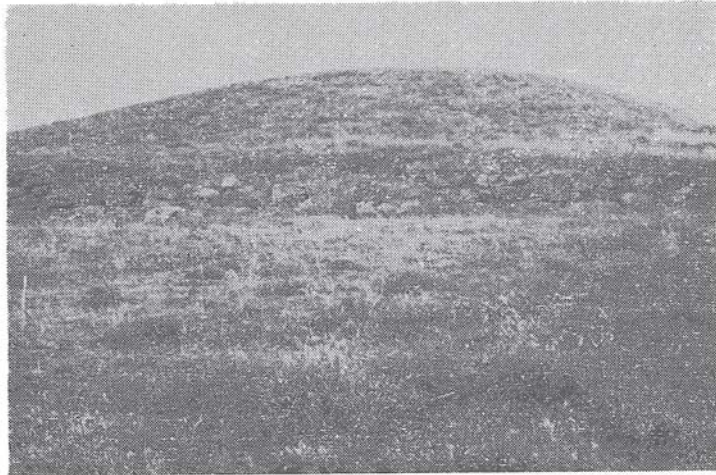
Resim 1 — Bozyaz yolu, Nenezi dağı yönünde

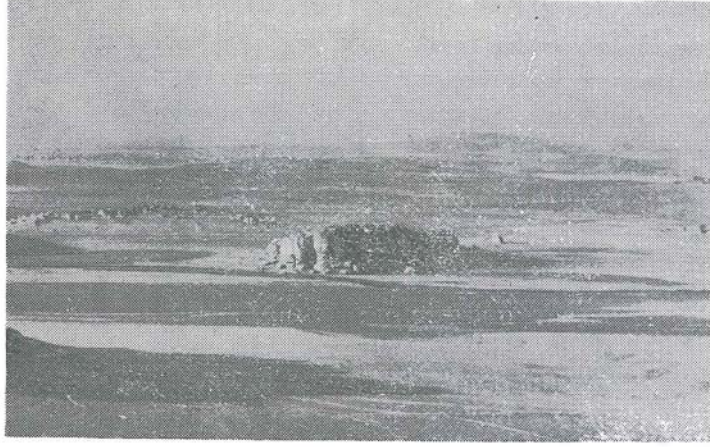
Resim 2 — Zindanlık Tepe tumulusu, yamaç kaplaması

Resim 3 — Saraylar, yapı cephesi

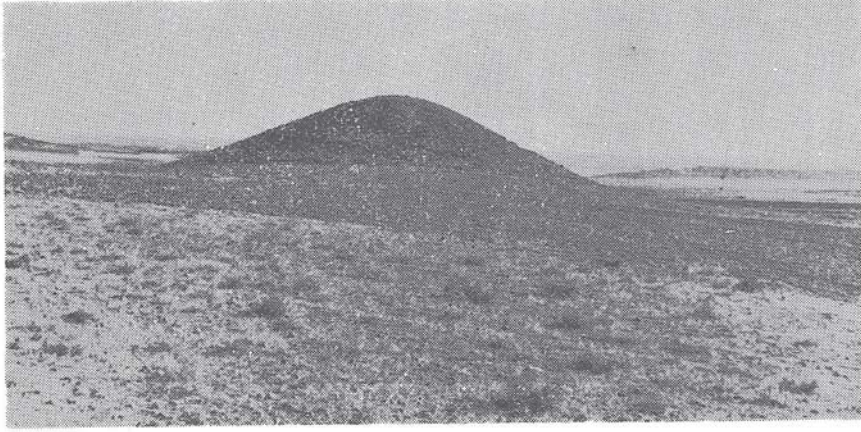
Resim 4 — Sıtma Tepesi, çevre duvarı

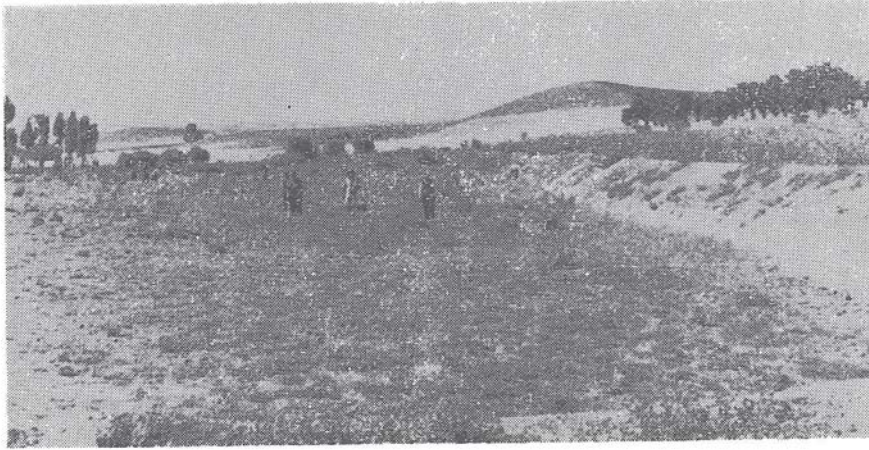
Resim 5 — Güvercinkayası, Sıtma Tepesi'nden genel

Resim 6 — Güvercinkayası, kuzey yamaç taş temel sıraları

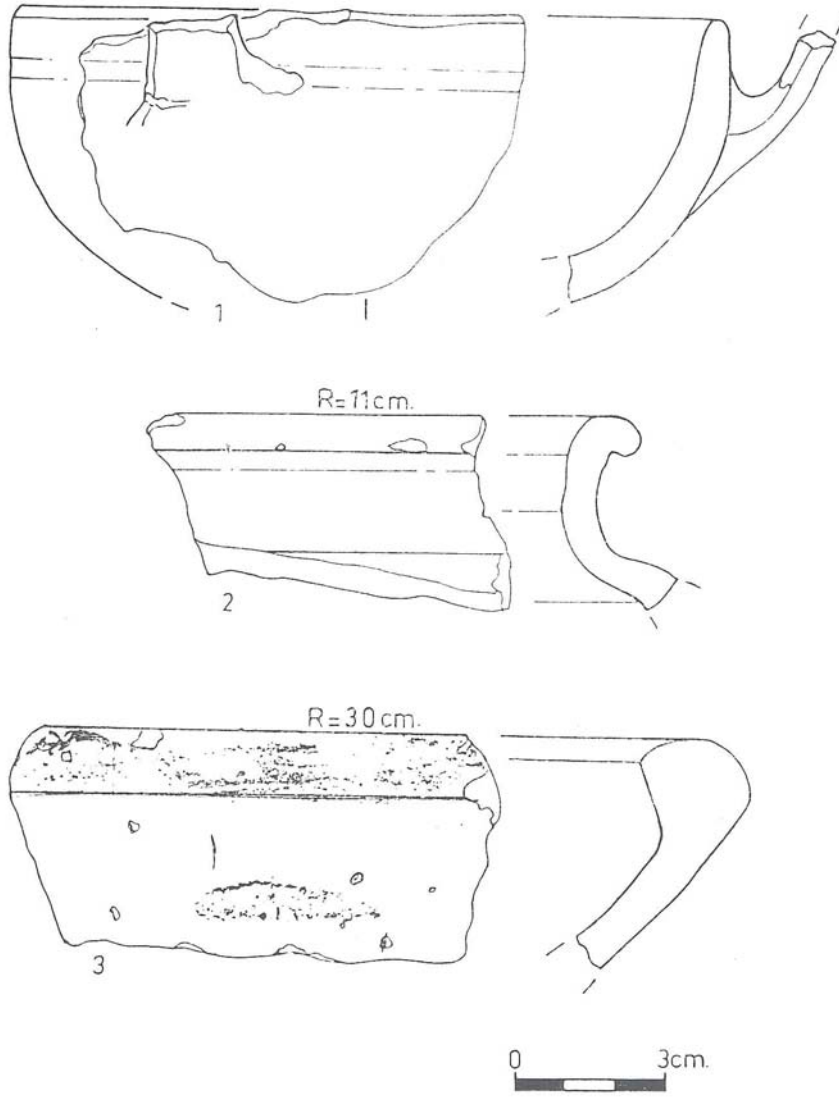

Resim 7 — Malayır Tumulus'u, kuzeyden genel

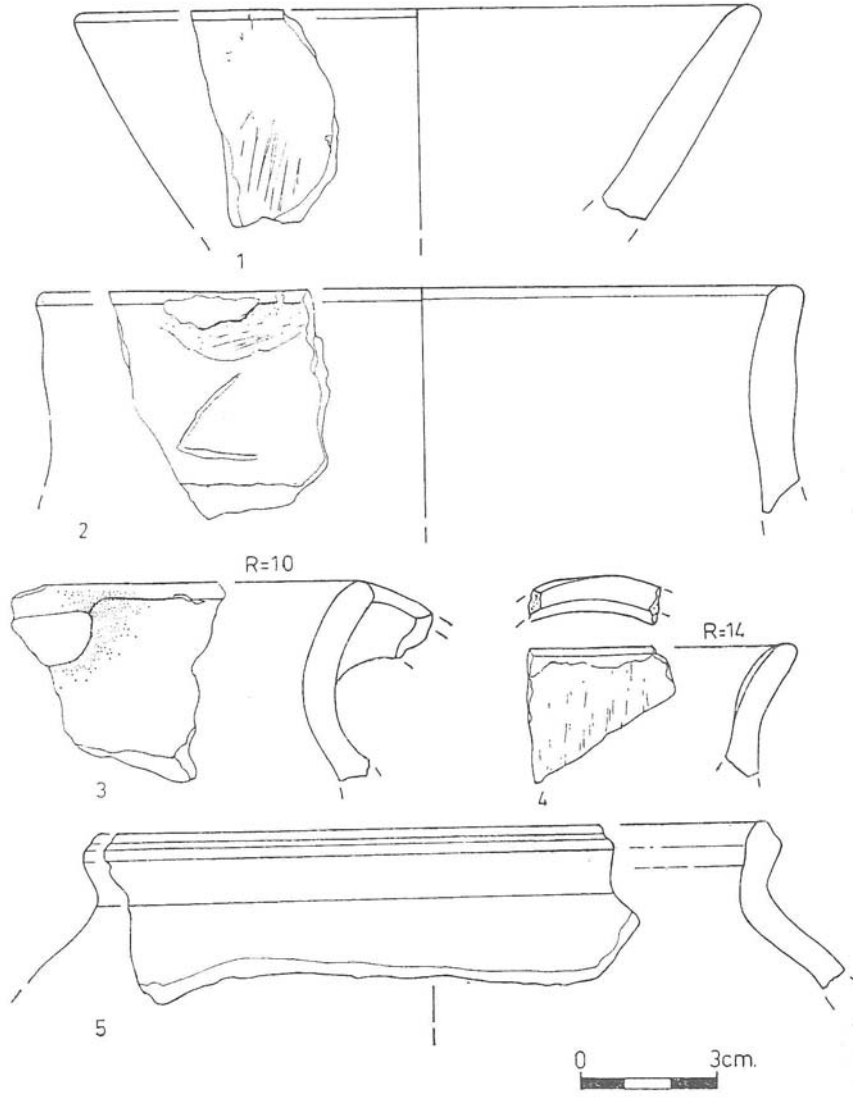
Resim 8 — Acıyer, kuzeyden genel

(P 35/01) YZH 94

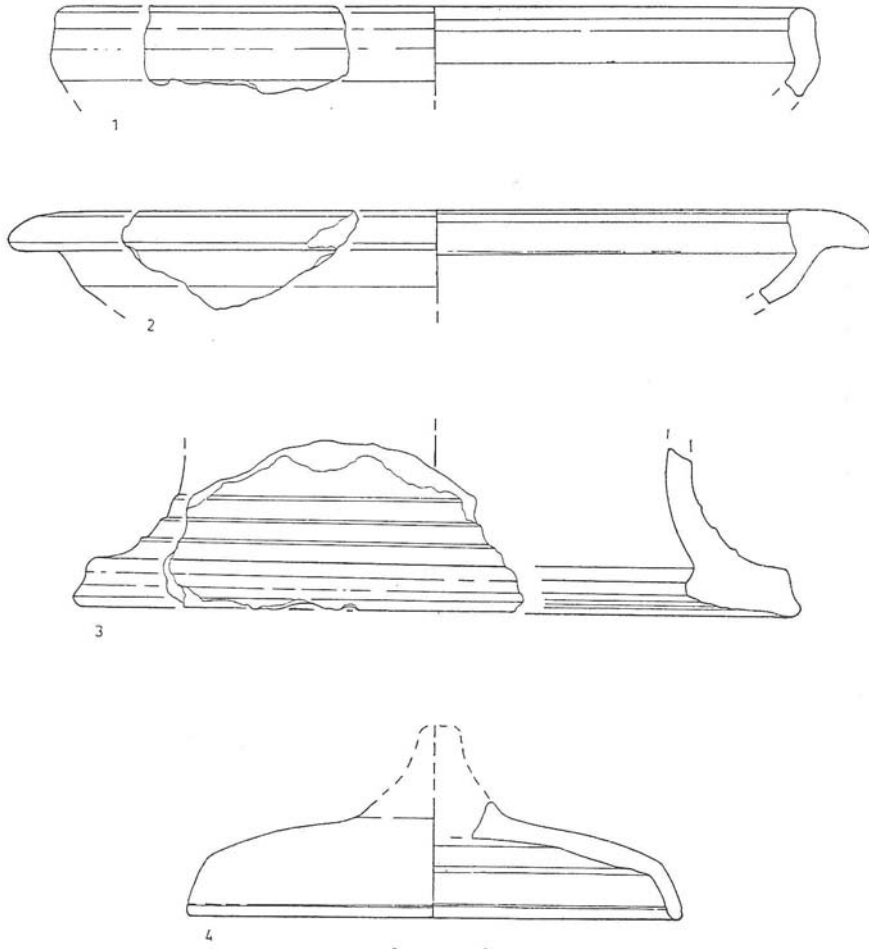
Şekil 1

(P 35/03)KLH94

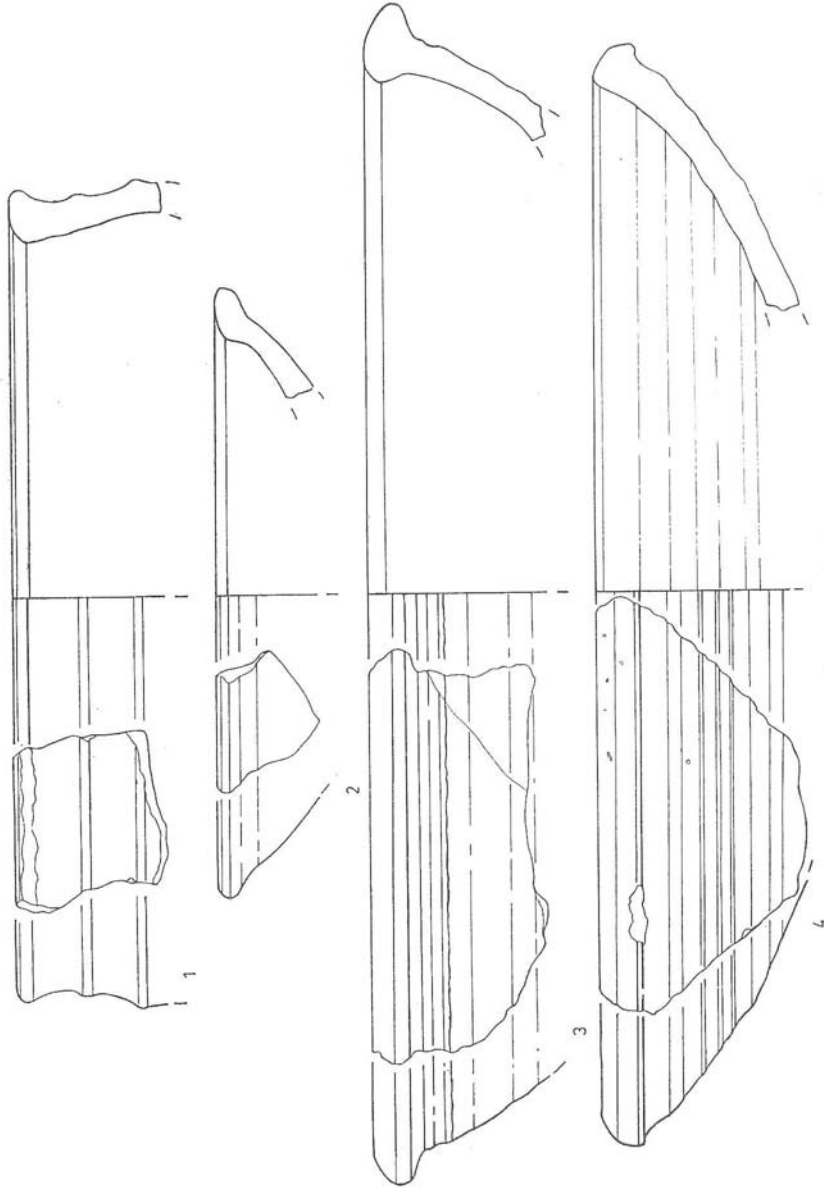
Şekil 2

(P 35/06)KTH 94

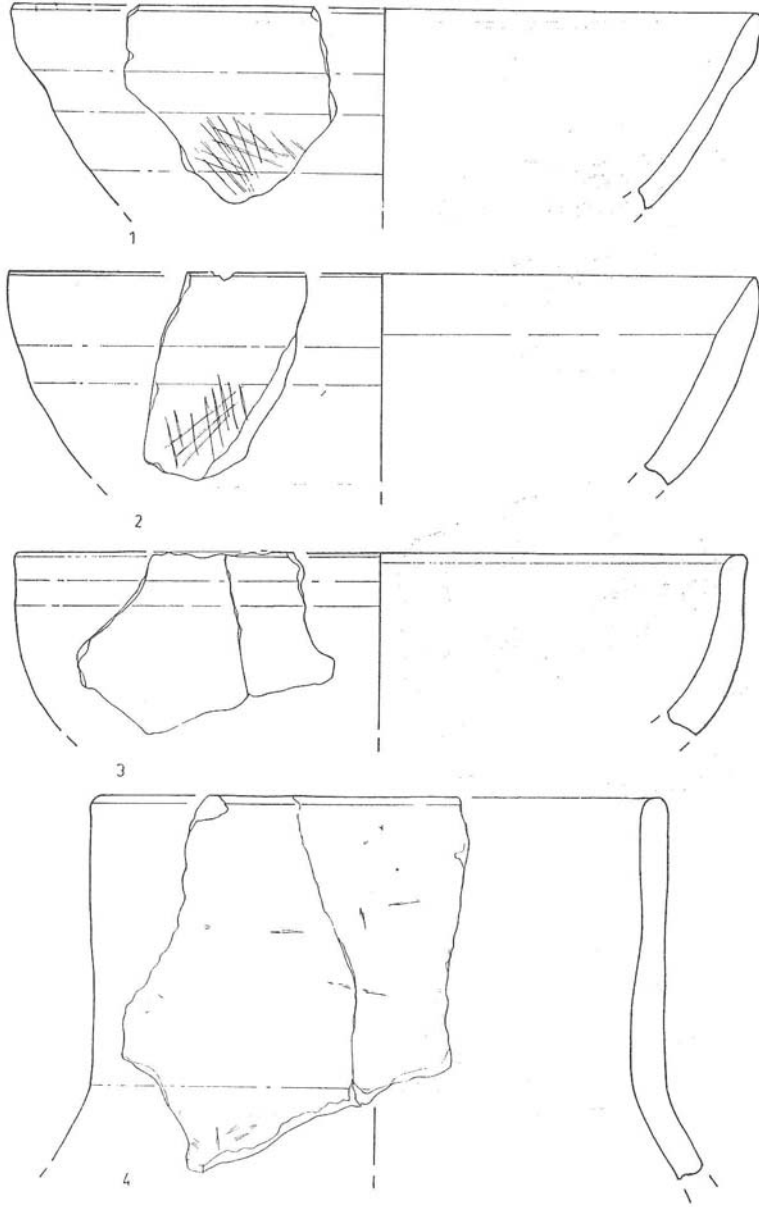
Şekil 3

(P. 33/44) it. 94

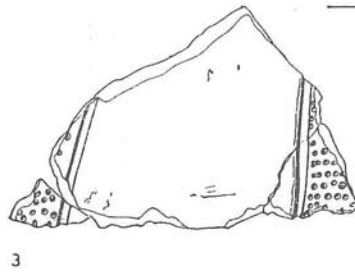
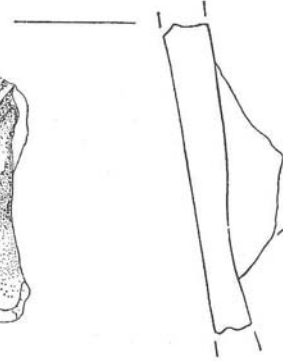
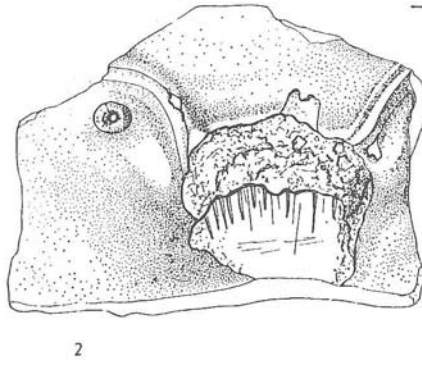
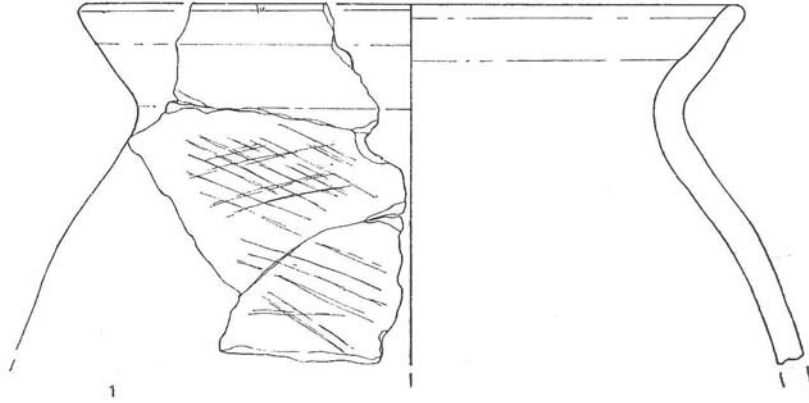

Şekil 4

(P 33 / 54) GK 94

Şekil 5

0 3cm.

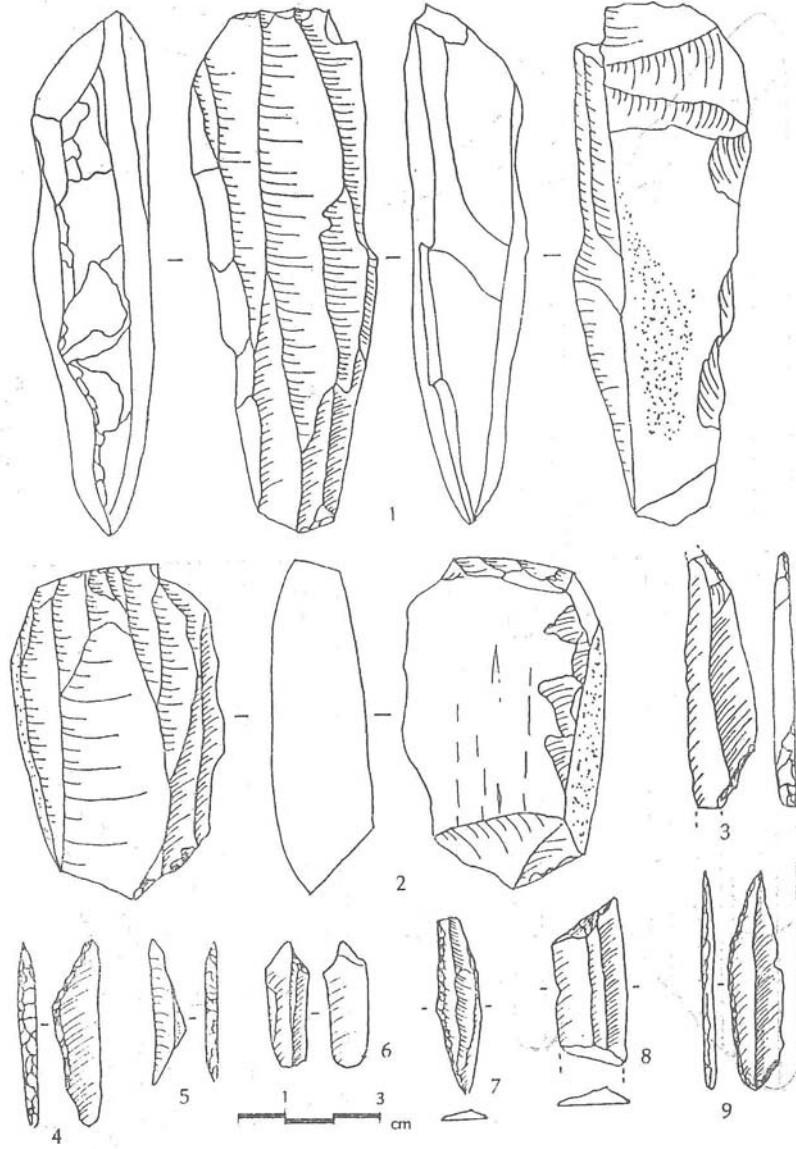
Şekil 6

(P 33/55) ML. TÜM 94

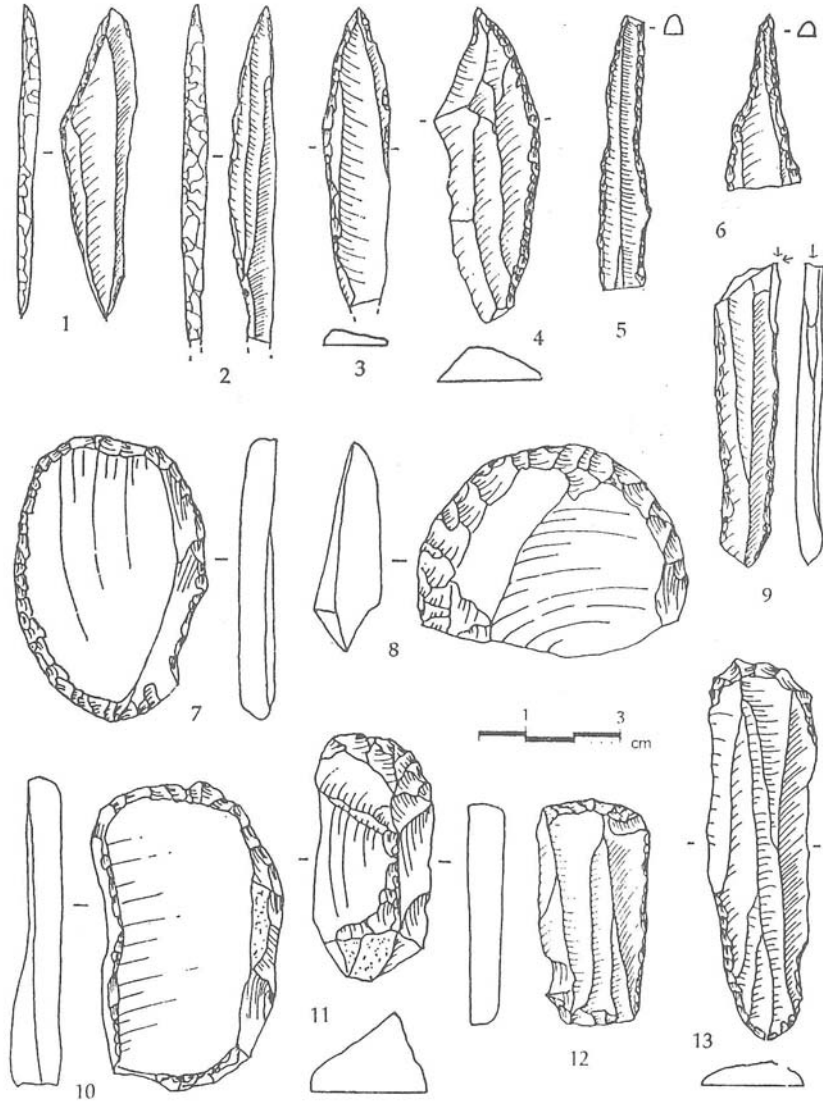
Şekil 7

ACIYER

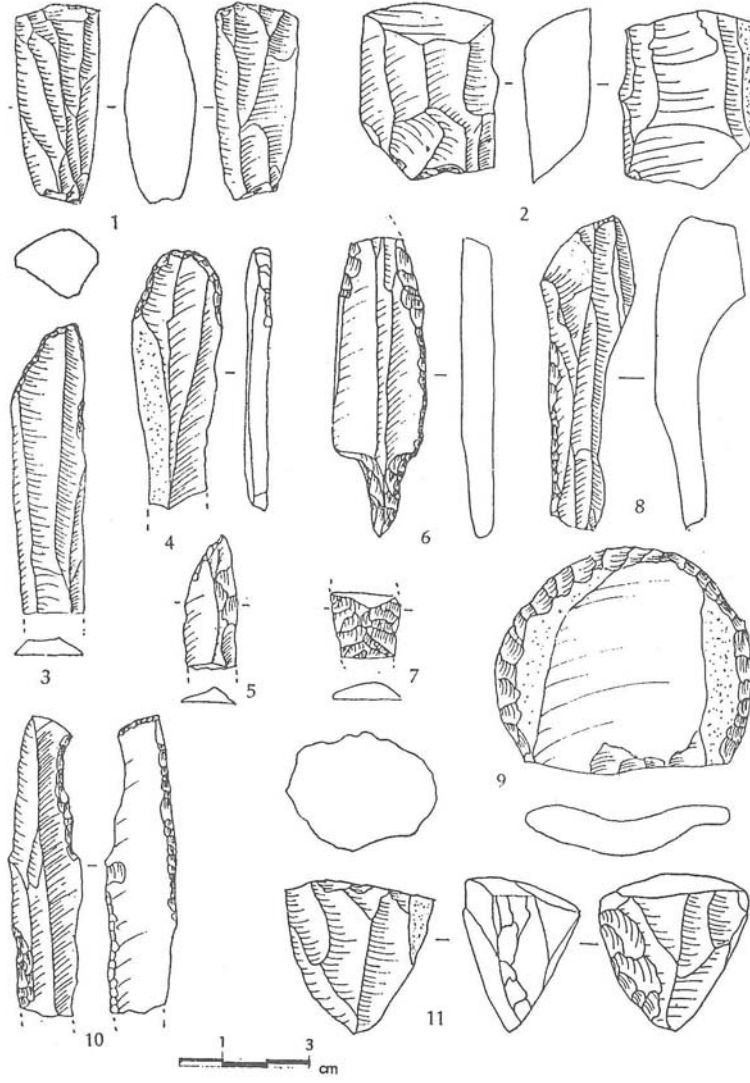
Şekil 8

ACIYER

Şekil 9

SIRÇAN TEPE

Şekil 10